

ZAMANIN DEHALARI

50

USTA
MİMAR

IKE İJEH

Türkçesi

FATMA BÜŞRA ÇANAK

KETEBEX

KETEBE X

1. BASKI

Eylül 2026

ISBN: 978-625-8904-08-6

Ketebe X: 01

Dizi: Popüler Bilim

Yayın Yönetmeni: Furkan Çalışkan

Proje Direktörü: Melih Tuğtağ

Editör: Ayşenur Dilek

Düzeltili: Mehmet Salih Kırk

Mizanpaj: Adem Şenel

Copyright © Arcturus Holdings Limited

www.arcturuspublishing.com

© Özgün adı *The 50 Greatest Architects: The People Whose Buildings Have Shaped Our World* olan bu kitabın Türkçe hakları Arcturus Publishing ile anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ye aittir. İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Ketebe Yayınları

Sertifika No: 49619

Maltepe Mahallesi Fetih Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212 612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Sertifika No: 45103

Çınar Matbaacılık ve Yay. San.

Tic. Ltd. Şti. İkitelli OSB Mahallesi

Çevre Sosyal Tesisler Sokak Çevre

Sanayi sitesi Sosyal Tesisler No: 3

İç Kapı No:1B1 Başakşehir/İstanbul

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	7	LE CORBUSIER.....	110
HEMIUNU	10	PAUL REVERE WILLIAMS	114
MARCUS VITRUVIUS POLLIO	14	LOUIS KAHN	118
HENRY YEVELE.....	18	PHILIP JOHNSON	122
FILIPPO BRUNELLESCHI.....	22	OSCAR NIEMEYER.....	126
KUAI XIANG	26	EERO SAARINEN.....	130
MİMAR SİNAN	30	MINORU YAMASAKI.....	134
ANDREA PALLADIO	34	I.M. PEI.....	138
INIGO JONES	38	JØRN UTZON	142
GIAN LORENZO BERNINI.....	42	NORMA MERRICK SKLAREK	146
LOUIS LE VAU.....	46	FRANK GEHRY	150
CHRISTOPHER WREN	50	DENISE SCOTT BROWN	154
NICHOLAS HAWKSMOOR.....	54	RICHARD ROGERS.....	158
JOHN VANBRUGH.....	58	ÁLVARO SIZA.....	162
JOHN NASH	62	NORMAN FOSTER	166
JOHN SOANE.....	66	JAN GEHL	170
GEORGE GILBERT SCOTT	70	RENZO PIANO.....	174
DANIEL BURNHAM	74	EVA JÍŘIČNÁ	168
ANTONI GAUDI	78	TADAO ANDO	182
LOUIS HENRY SULLIVAN.....	82	REM KOOLHAAS.....	186
FRANK LLOYD WRIGHT	86	DANIEL LIBESKIND	192
CHARLES RENNIE MACKINTOSH	90	ZAHA HADID	196
EDWIN LUTYENS.....	94	SANTIAGO CALATRAVA.....	200
WALTER GROPIUS	98	KAZUYO SEJIMA	204
WILLEM DUDOK	102	DAVID ADJAYE.....	208
LUDWIG MIES VAN DER ROHE.....	106	FOTOĞRAF HAKLARI VE TEŞEKKÜR.....	212

GİRİŞ

Büyüklik, tabiatı gereği indirgeyici ve Öznel'dir. Bazılarına büyüklik bahşederseniz, diğerlerine de dolaylı olarak aşağılık bahşedersiniz. Bu açık biçimde saf ve basit bir değerlendirme yöntemidir. Benzer şekilde, fikirler nesnelliğin ölümü demek olduğundan her türden eleştiri neredeyse her zaman öznel'dir.

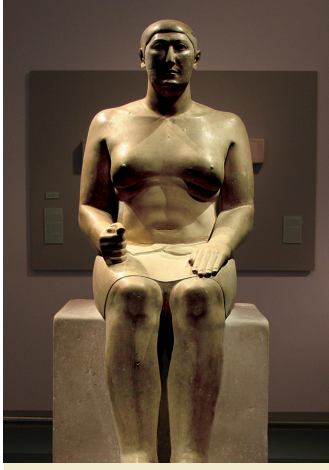
Yine de insan doğasında hiyerarşi ve itibarı arzu eden doğuştan gelen sistemleşmiş bir haslet vardır. En ilkel insan varlıkları bile, toplumlarını bugün sınıf sistemi

olarak adlandırabileceğimiz varyasyonlara göre düzenlemiştir ve seçkin birkaç kişiye kıdem veren bu ilkel taraflılık, bugüne kadar gelen kültürel, politik, sosyal ve sivil dokumuz hakkında bilgi vermektedir.

Bilimden farklı olarak sanat, tamamen öznelliğe dayalı olduğundan bu alışkanlıklar başka hiçbir yerde ondaki kadar kökleşmemiştir. Harika bestecilerimiz, harika sanatçılarımız, harika yazarlarımız ve elbette harika mimarlarımız var. Bir sanat formu olarak mimari benzersizdir: Sadece onda ilişki kurmaktan başka seçeneğimiz yoktur. Kör bir kişi Barok fresklerin görkemini göremeyebilir, ancak onların da her gece yatak odalarına ulaşmak için

UNESCO, Sidney Opera Binası'nı (Jørn Utzon; s. 142) "20. yüzyılın büyük bir mimari eseri" olarak tanımladı.

MISIR MÖ 2570

ÖNE ÇIKANLAR
Büyük Giza Piramidi

ANA ÜSLUP
Dördüncü Antik Mısır
Hanedanlığı

ÜSTTE: Hemiunu.

HEMIUNU

Büyük Giza Piramidi, Mısır'ın aşağı yukarı 130 Antik piramidinin en büyüğü ve en meşhurdur. Ve bu, Amerikan doları banknotunun üzerinde bile yer alan piramidin dünyanın en tanınmış mimari objelerinden biri olmasına yardımcı olmuştur.

Antik Mısır piramitlerinin kültürümüz, medeniyetimiz ve geleneksel tasvir sanatımızdaki büyük rolüne rağmen onların yaratıcıları büyük bir gizlilikle saklanmışlardır. Ancak Büyük Giza Piramitlerinin ardındaki mimar, gömülmeleri için piramitler inşa edilen büyük firavunlarınkine neredeyse ayna tutan güçlü ve saygın bir yaşam sürdü.

Hemiunu, Mısır kraliyet ailesinde dünyaya geldi. Ebeveynleri prens ve prenesti. Dördüncü hanedanlığın ikinci firavunu, Büyük Giza Piramidi'nin inşası için görevlendiren amcası Keops, eski mısır bilimcilerine göre, öldüğünde onun içine gömülmüştü. Ancak Hemiunu'nun hayatında ve kariyerinde muhtemelen en büyük etkiye sahip olan aile üyesi büyükbabası Firavun Sneferu'dur.

MÖ 3100 yılları civarı, Antik Mısır Hanedanlığı Dönemi'nin başlarından beri krallar ve hükümdarlar mastabalara gömülürdü: alçak, ikizkenar yamuk şeklinde, düz damlı, kerpiçten üstünkörü imar edilmiş yapılar. Ufak mastabaları üst üste istifleyerek nihayetinde piramit mezarların doğuşuna vesile olan, sonraları şifa tanrısı sayılıp kutsallaştırılan büyük mimar Imhotep'tir. İlk piramitler yandan basamaklandırılmıştı. Sneferu'nun yönetimine dek bugün bildiğimiz pürüzsüz ana hat ortaya çıkmamıştı. Sneferu aynı zamanda piramitlerin iç yapısına da yenilikler kattı.

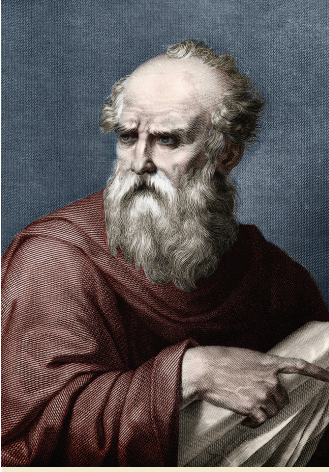

Hemiunu'dan kalan en güçlü miras, Büyük Giza Piramidi.

Hemiunu, kralın maiyetindeki en kıdemli pozisyon olan, kabaca bugünkü başbakanlığa denk sayılabilecek vezirliğe atanarak babasının yerine geçtiğinde bu değişikliklerin tamamen farkındaydı. Kritik bir biçimde o, aynı zamanda kraliyet mimarıydı ki bu da kraliyetin bütün yapım projelerine nezaret ettiği anlamına geliyor. Bu sıfatla Hemiunu, Büyük Giza Piramidi'ni inşa etti. 2,8 milyon metreküp (100 milyon kübik fit) kaplayan ve tahmini 5,5 milyon ton ağırlığındaki (yaklaşık 945 milyon taş) yapının inşası yirmi yıl civarı sürdü ve Mısır'da daha önce görülmemiş bir

ölçekte bina edildi. Aslı yaklaşık 147 m (482 fit) yüksekliğiyle 4000 yıl boyunca dünyanın en uzun yapısıydı, yalnızca 14'üncü yüzyılda inşa edilen Lincoln Katedrali'nin gerisinde kaldı.

Bütün piramitler ekseriyetle benzer geometrik ve dekoratif ilkelere riayet ediyordu ve Hemiunu'nun yaratımına mimari damgasını vurma imkânı pek yoktu. Ama bunun üstesinden üç şekilde geldi. En belirginisi Giza'nın devasa boyutuydu. Mimari öneminin yanında bu aynı zamanda politikti. Tıpkı Avrupa'nın Barok sarayları gibi, piramitlerin

İTALYA MÖ 80-70 - MS 15

ÖNE ÇIKANLAR
Fano Bazilikası

ANA ÜSLUP
Roma Klasisizmi

ÜSTTE: Vitruvius.

MARCUS VITRUVIUS POLLIO

Bu listede daha az bilinen bir isim daha vardır, ufuk açıcı, tartışmalı bir eser. İsa'dan 15 yıl önce tamamlanmış ve İmparator Sezar Augustus'a adanmıştır. Bu eser, mimarlığın o zamandan beri bağlı olduğu kurucu ilkeleri oluşturacaktır.

De Architectura Libri Decem, bugünlerde bilinen adıyla *Mimarlık Hakkında On Kitap*, mimari üzerine şimdiye dek yazılmış en etkili kitaptır. Yazarı, mimarinin dayanması gereken kural ve ilkeleri ilk defa sistemleştirmeye çalışan Romalı bir mimar ve askeri mühendisti. Marcus Vitruvius Pollio, Roma ordusunda mühendis olarak görev yaptı ve başlangıçta savaş topları tasarlıyordu. O zaman bu çelişki tuhaf görünmüyordu: Roma İmparatorluğu'ndaki mimarlık, inşaat yönetimi, şehir planlaması, inşaat mühendisliği ve mekanik tasarım dahil olmak üzere çeşitli teknik disiplinleri içeren geniş bir terimdi.

Ancak Vitruvius'un asıl ilgisini çeken binalardı ve *De Architectura*'da onların nasıl tasarlanması gerektiğine dair bir rehber sundu. 1'den 6'ya kadar olan kitaplar doğrudan mimari ve şehir planlaması ile ilgiliyken kalan dört kitap, sulama, makine ve sıva işleri gibi daha sıradan disiplinleri araştırmaktadır. Eserin tamamında Vitruvius intizam, düzenleme, simetri, denge ve orantı gibi unsurların anlaşılması yoluyla mimarlığın estetik güzelliğe nasıl ulaşabileceğini tanımlama girişiminde bulunur ve bunu neredeyse bilimsel teorik bir kesinlik duygusuyla yapar.

Roma'daki Pantheon, ilk olarak Vitruvius tarafından ortaya konan mimari ilkelerden esinlenerek inşa edilmiştir.

Birinci kitabın en meşhur bölümünde Vitruvius bütün yapıların üç temel nitelik üzerine bina edilmesi gerektiğini belirtir: kuvvet, kullanışlılık ve güzellik (daha sonraki bilginler sağlamlık, alınıp satılabilme ve hoşluk olarak güncellemişlerdir). İki milenyum sonra bu çıkarım dünya çapında mimarlık öğrencilerine aşına gelecek ve Vitruvius'un geniş bir kitle için karmaşık fikirleri onlarla damıttığı açıklığı ve faydacılığı gösterecektir.

De Architectura'nın mimari, Batı medeniyeti ve küresel kültür üzerindeki etkisini gözde büyütmemek mümkün değildir. Vitruvius'un ölümünden sonra Panteon, Roma Forumu ve Diocletian Hamamları gibi pek çok ikonik Roma yapısı kitabındaki ilkelere göre tasarlandı. Onun işleri Filippo Brunelleschi (s. 22),

Andrea Palladio (s. 34) ve Inigo Jones (s. 38) da dahil Rönesans'ın ve klasik mimarının büyük şahsiyetlerini etkiledi.

Leonardo da Vinci onun büyümesine kapılmıştı. Da Vinci, 1490 tarihli Vitruvius Adamı'nda, Vitruvius'un simetri ve orantı ilkelerini, tüm sanat eserlerinin en büyüğü olan insan vücuduna matematiksel olarak uyguladı. Bu ilkeler aynı zamanda 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar neoklasik üslup hareketlerine ilham vermiş ve 20. yüzyılın sonları ile 21. yüzyılın başlarındaki postmodern ve yeni klasik ideolojilerin güdülenmesine yardımcı olmuştur. İngiliz mimarisinin en ünlü kitaplarından biri olan Colen Campbell'e ait *Vitruvius Britannicus* (1715-1725) doğrudan Romalı atalarından ilham almıştı ve Barok'un duygusal aşırılıklarını Vitruvius'tan ilham